Η ΘΕΙΑ

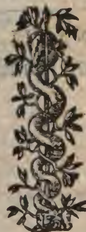
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

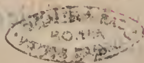
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟ-
ΣΤΟΛΟΥ ΠΕΤΡΟΥ.

MISSA APOSTOLICA:

Seu, Diuinum Sacrificium
S. Apoſtoli PETRI.

Cum Canone Lat. S. Eccleſiæ Rom, & notis.

Βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής.

LVTETIÆ,

Apud FEDERICVM MORELLVM
Architypographum Regium.

M. D. XCV.

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥ-σίου Ἀρεοπαγίτου περὶ θείων ὀνομάτων, κεφ. γʹ.

Παρῆν καὶ ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος καὶ Πέτρος, ἡ κορυφαία καὶ πρεσβυτάτη τῶν θεολόγων ἀκρότης.

EX B. DIONYSII AREOPAG. Lib. de diuinis nominibus. Cap. 3.

Aderat vnà Frater Domini Jacobus & Petrus, principalis & antiquiſsima Theologorum ſummitas.

hunc, & fac eum immaculatum corpus tuum, & pretiosum sanguinem, in perceptionem animarum & corporum: quia sanctificatum atque glorificatum est ter venerandum & magnificè decorum nomen tuum, Patris.[1]

Oratio[2] Thymiamatis, quando thurificatio peragitur.

Deus sancte & in sanctis requiescens, lumen habitans inaccessibile, ipse Domine tua benigna humanitate conniue ad plurima nostra delicta: & sicuti Zakariæ suffitum[3] *Thymiamatis suscepisti; sic de manibus nostris, peccatorum, hanc suscipe thurificationem in odorem suauitatis, atque nobiscũ fac misericordiam tuam. Quoniam*[4] *sanctificatum & glorificatum est ter venerandum & magnificum nomen tuum, Patris, &c.*

[Post Thymiama obuclat dona, dicens:]

Obtexit Domine cœlos virtus tua, & gloriæ tuæ plena est terra. [Post hæc dicit.

Dominus regnauit, irascãtur populi. Qui sedes.

1 *Deest aliquid Gr. vt & seq. orationi de Liturgia Chrysostomi supplendũ; in qua additur, καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.*

2 *Similis extat oratio Eccl. Rom. in Missa Episcop. quæ in quotidiana omittitur.*

3 *Latinus Canon alludit ad Thymiama illud Aromatumq́ue S. Michaël pro Christi Ecclesia offert Deo in Apocalypsi. Ambrosianus S. Barnabæ respicit odorem Sanctorum Dei.*

4 *In Episc. Missa Romanis est similis inuocatio eodem spectans.*

Tum populo aſpergit Thymiama: deinde clara voce Diaconus. *Benedic* Domine. Sacerdos dicit, *Benedictum Regnum Patris & F.* Diaconus.[1] *In Pace rogemus Dominum pro ſuperna* Pace, *pro* Pace[2] *N.* Pro *hac ſacra* Domo. *pro* Patre[3] *&* Patriarcha *noſtro venerando. N.* Pro *religioſiſs. Auguſtis, vt vnà propugnēt.* Pro *ciuitate hac: pro aëris tēperie.* Pro *nauigantib. viatoribus, &c. Vt nos liberemur.* [Sacerdos dicit precem[4] Ingreſſus. *Here Domine Deus noſter qui in Cœlis Angelorum ordines & agmina conſtituiſti* : & quæ ſequūtur. quęre in Liturg. D. Baſilij.
[5] *Opitulare, ſalua, miſerere.*
[6] *Sanctiſſimæ.*[7] *Quoniā te decet omnis gloria, honor, &c.*[8] Et ſtatim. *Sapientia recta. &c. Venite adoremus & procidamus ante ipſum.*
[9] *Vnigenitus filius & verbum* Dei, &c.

Deinde

1 Iſta Litania variant varijs in Chriſti Ecdeſijs, quas Chryſoſtomiana & Baſiliana plurimas habet, & ſæpius iterat vt & D. Marci.

2 Similes piorum veterum preces pro ſalute N. vel N. pro infirmis, pro iter agentib. & ſimilibus, ſunt Lat. ſecretæ, quæ ad Paraſceuē ſpectant, teſte D. Aug Epiſt. 59. ad Paul. ſic & D. Marci Lit. fol. 8 & 10.

3 Obſerua hic diſtingui Patrem à Patriarcha, vt vetus illud agnoſcas Eccleſiæ Cathol. diſcrimen Apoſt. Pap. Romani oecumen. à Patriarcha Topico.

4 Eccleſia Mediolan. vocat Ingreſſum, Rom. Introitum.

5 Vox eſt Diaconi apud D. Baſil.

6 Extat integra in D. Iac. Litur.

7 Habetur tota in Chryſoſtom.

8 Vox Diaconi.

9 Relegat ad orationem Græcus notam, quæ extat in Chryſoſtom. & D. Iac.

CAN. LAT. Eccles. Rom.

[καὶ θυμιᾷ τὸν λαόν.

(εἶτα ἐκφώνως ὁ διάκονος)

Εὐλόγησον δέσποτα. (ὁ ἱερεὺς λέγει,)

Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ.

(ὁ διάκονος.)

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν, ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης· ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ· ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου· ὑπὲρ τοῦ πατρὸς καὶ πατριάρχου ἡμῶν τοῦδε τοῦ τιμίου. ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων· ὑπὲρ τοῦ συμπολεμῆσαι· ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης· ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων· ὑπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων. ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς

[ὁ ἱερεὺς ποιεῖ εὐχὴν τῆς εἰσόδου]

Δέσποτα κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ καταστήσας ἐν οὐρανοῖς τάγματα καὶ στρατιὰς ἀγγέλων·

καὶ τὰ ἑξῆς· ζήτει εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Βασιλείου.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον. Τῆς παναγίας·

Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμή, καὶ.

(καὶ εὐθέως) Σοφία ὀρθή. Δεῦτε προσκυνήσωμεν, καὶ προσπέσωμεν αὐτῷ.

Ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ θεοῦ· ἀθάν.

CAN. LAT. Eccles. Rom.

(Εἶτα ὁ ἱερεὺς λέγει λαμπρᾷ τῇ φωνῇ.)
Ὁ κύριος μεθ' ὑμῶν. (ὁ λαός.) καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου. (Ὁ ἱερεύς.) εὐξώμεθα. (ὁ λαός) Κύριε ἐλέησον. γ'.
(Ὁ ἱερεὺς μεγάλῃ τῇ φωνῇ.)
Παράσχου ἡμῖν κύριε τοῖς δούλοις σοῦ δεξιὰν οὐρανίου βοηθείας, ἵνα σε ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ ἐκζητήσωσι, καὶ ἅπερ ἀξίως αἰτοῦνται κατευοδωθῶσι, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ ζῇς καὶ βασιλεύεις ὁ θεὸς ἡμῶν εἰς ἑνότητα πνεύματος ἁγίου, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. (ὁ λαός.) Ἀμήν. Ἅγιος ὁ θεός, ἅγιος ἰσχυρός.

Καὶ τοῦ λαοῦ λέγοντος τὸν τρισάγιον, ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται.

Δέσποτα ὁ θεὸς παντοκράτωρ, ὁ μόνος ἅγιος καὶ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος, ὁ ὑπὸ τῶν οὐρανίων δυνάμεων τὸν τρισάγιον ὕμνον προσδεχόμενος, πρόσδεξαι καὶ ἐκ στόματος ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὸν τρισάγιον ὕμνον, χαριζόμενος ἡμῖν τὰ ἐλέη σου

Deinde Sacerdos voce clara dicit.
Dominus vobiscum. Populus. *Et cum spiritu tuo.* Sacerd. *Oremus.*
Pop. *Domine miserere.* ter.
Tum Sacerdos alta voce.

Præbe nobis, Domine, seruis tuis dexteram cœlestis auxilij, vt te toto corde perquirant, & quæ dignè postulant consequantur, Per Dominum nostrum IESVM CHRISTVM, *cum quo viuis & regnas* DEVS *noster in vnitate Spiritus sancti, in secula.*

Populus. *Amen.*

Sanctus Deus, Sanctus fortis. † *Populi vox est & cantorum, apud D. Iacobum in Lit. & Chrys.*

Et interea dum populus dicit hymnum ter sanctum, precatur Sacerdos.

Domine DEVS *omnipotens, qui solus sanctus, & in sanctis requiescis, & à cœlestibus potestatibus. ter sanctum hymnum suscipis, suscipe & de ore nostro, peccatorum, hunc ter sanctum hymnum, nobis misericordias tuas*

Hæc oratio à Sacerdote dicitur apud Chrys. sed multò est prolixior. Extat & in D. Mar. Liturg.

& miserationes largiens, intercessionibus sanctæ Genitricis Dei, & omniũ sanctorum tuorum. Sacerdos. *Attendamus.* Pax *omnibus.* Populus. *Et spiritui tuo.* Sacerdos. *Sapientia, &c.* Deinde legit textum Apostolicũ, *Alleluya,* & Euangelium, & statim contentam orationem. *Miserere nostri Deus.* Subdítque precem contentæ.

Domine Deus noster hanc contentam supplicationem, &c. Quære. suprascripta est in D.Basilij Liturgia. Ac post precem † & exclamationem statim dicit. *Qui Cherubin, &c. secretò.* Deinde Sacerdos precatur pro seipso, decantato Cherubico hymno, in hunc modum: *Nullus dignus est eorum qui carnalibus cupiditatibus illigati sunt & voluptatibus, &c.*

Hæc aliáque arguunt plurima D.Petri Liturgiæ paulatim à pijs addita.

2 Intelligit eam precis partem quæ clara voce profertur, reliqua secretò dicta. Confer Basilium.

3 Orationes istæ post accesserunt.

καὶ τοὺς οἰκτιρμούς σου, πρεσβείαις τῆς ἁγίας θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου. CAN. LAT. Eccl. Rom.
(Ὁ ἱερεὺς) προσχώμεθα. Εἰρήνη πᾶσιν.
(ὁ λαός) καὶ τῷ πνεύματί σου. (ἱερεὺς) Σοφία.

Εἶτα λέγει προκείμενον Ἀποστολικὸν ἀλληλ. καὶ εὐαγγέλιον, καὶ εὐθέως ἐκτενῆ, ἐλέησον ἡμᾶς ὁ θεός.
καὶ λέγει εὐχὴν τῆς ἐκτενῆς.

Κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν τὴν ἐκτενῆ ταύτην ἱκεσίαν.
Ζήτει. προγεγράφη εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Βασιλείου. (καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν καὶ τὴν ἐκφώνησιν εὐθέως λέγει)
Οἱ τὰ χερουβίμ.
[μυστικῶς]
καὶ λέγει ὁ ἱερεὺς εὐχὴν παρ' ἑαυτοῦ τοῦ χερουβίμ. * ᾄδων οὕτως. *τοῦ χερουβικοῦ ᾀδομένου. ἤ. ᾀδομένου.

Οὐδεὶς ἄξιος τῶν συνδεδεμένων ταῖς σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς προσέρ-

CAN. LAT. Eccl.Rom. ζητεῖ· προσεγγράφη εἰς τὴν Λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Βασιλείου. (καὶ μετὰ τὸ ἀποθέσθαι τὰ ἅγια ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ ὁ ἱερεὺς νίπτει τὰς χεῖρας αὐτοῦ, λέγων.] Νίψομαι ἐν ἀθῴοις τὰς χεῖράς μου· καὶ κυκλώσω τὸ θυσιαστήριόν σου κύριε, τοῦ ἀκοῦσαί με φωνὴν αἰνέσεώς σου.

[καὶ ποιεῖ τρεῖς μετανοίας λέγων, Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σε, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοί. (καὶ εὐθέως ὁ ἱερεὺς ἐκφώνως. Ὁ κύριος μεθ' ὑμῶν. (ὁ λαός,) Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου. (ὁ ἱερεὺς.) Τὰς θύρας, τὰς θύρας. (ὁ λαός.) Πιστεύω εἰς ἕνα θεόν. (ὁ ἱερεὺς) Στῶμεν καλῶς. στῶμεν μετὰ φόβου. (ὁ λαός) Ἔλεον, εἰρήνην. (Ὁ ἱερεὺς λέγει μεγάλῃ τῇ φωνῇ) Θυσίαν κύριέ σοι προσενεχθεῖσαν προσφορὰν ἁγίασον, καὶ δι' αὐτῆς ἡμᾶς ἀσμένως προσδέξαι διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ σου, μεθ' οὗ ζῇς καὶ βασιλεύεις ὁ Θεὸς εἰς ἑνότητα πνεύματος ἁγίου, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Quære. ſupraſcripta eſt in Liturgia D. Baſilij. Deinde repoſitis ſacris [donis] in ſacra menſa, Sacerdos lauat manus ſuas, dicens:

Lauabo inter innocentes manus meas, & circumdabo altare tuum, vt audiam vocem laudis tuæ. Tum tres facit pœnitentias, dicens:[1] *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi obumbrabit tibi.* Mox ſacerdos clara voce. D*ominus vobiſcum* Populus. *Et cum ſpiritu tuo.* Sacerdos. O*ſtia.* [2] O*ſtia.* Populus, C*redo in vnum* D*eum.*Sacerdos. *Stemus honeſte: ſtemus cum reuerentia, &c.* Populus: *Miſericordiam: pacem.* Sacerdos alta voce: H*oſtiam tibi* D*omine deſtinatam in oblationem ſanctifica, & per eam nos clementer ſuſcipe, per* D*ominum noſtrum* IESVM CHRISTVM *filium tuum quocum viuis & regnas* D*eus in vnitate* S*piritus* S. *per omnia ſecula ſeculorum.*

1 Vox eſt miniſtrorum Eccleſiæ ad Sacerdot. pro ſe illorum preces petentem, apud D. Iacob. & Baſ.

2 Hoc tribuitur Diacono apud D. Baſilium & apud D. Iac. legitur, Ad fores, apud D. Chryſoſt. Archidiaconus clamat ad Diaconum foris ſtantem vt cancellorum ianuas claudat.

Pop. *Amen.* Sacer. [1] *Surſum corda.* Pop. Habemus *ad* Dominum. Sac. *Gratiarum actiones ſubmittamus* Domino *Deo noſtro.* Pop. *Dignum & iuſtum eſt.* Sac. *Verè dignum & iuſtum eſt, decorũ & ſalutare, tibi ſemper & vbique gratiarum actiones ſubmittere,* Domine *ſãcte* Pater *omnia gubernans, omnipotens & æterne Deus per Dominũ noſtrũ* IESVM CHRISTVM, *per quem gloriã tuam laudãt* Angeli, *adorant* D*ominationes, tremũt poteſtates, Cæli cælorúmque virtutes, ac beata Seraphin ſocia exultatione deſeruiunt & colunt : cum quibus & noſtras voces vt admitti iubeas deprecamur, ſupplici confeſſione dicentes:*

Clara voce. *victorialem hymnum canentes, clamantes.* Populus. *Sanctus, Sanctus, Sanctus, &c.*

Sacerdos deinde orat. T*e igitur benigniſſime pater per Dominũ noſtrum* IESVM

[1] Præfatio eſt Latinis, vt & Mediolanenſi Eccleſiæ quæ ad verbum vbique reſpondet Latinæ, niſi quod variat Præfationem pro tempore, aut Sanctis. vt & Eccleſia Lat. licet non ita frequenter, potiſſimum poſt Pelagij 1. reformationem S. Can. Miſſæ.

(ὁ λαός) Ἀμήν (ὁ ἱερεύς) Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας ἡμῶν (ὁ λαός) ἔχομεν πρὸς τὸν κύριον (ὁ ἱερεύς.) Εὐχαριστίας ἀναπέμψωμεν κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν. (ὁ λαός) Ἄξιον καὶ δίκαιον (ὁ ἱερεὺς εὔχε). ὄντως ἄξιον καὶ δίκαιον, πρέπον δεῖ καὶ ἐπιτηδειῶδες, σοὶ ἀεὶ καὶ πανταχοῦ εὐχαριστίας ἀναπέμπειν κύριε ἅγιε, πάτερ παντοκράτωρ, παντοδύναμε καὶ αἰώνιε θεέ, διὰ τοῦ Κυ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. δι' οὗ τὴν δόξαν σου αἰνοῦσιν ἄγγελοι, προσκυνοῦσι κυριότητες, τρέμουσιν ἐξουσίαι, οὐρανοί οὐρανῶν τε δυνάμεις, τά τε μακάρια Σεραφὶμ κοινῇ ἀγαλλιάσει λατρεύουσι· μεθ' ὧν καὶ τὰς ἡμετέρας φωνὰς ἵνα προσδεχθῆναι κελεύσῃς δεόμεθα, ἱκετευτικῇ ὁμολογίᾳ λέγοντες, ἐκφώνως, τὸν ἐπινίκιον ὕμνον ᾄδοντα, βοῶντα [ὁ λαός] ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος. (ὁ δ' ἱερεὺς ἐπεύχε). Σὲ τοίνυν ἐπιεικέστατε πάτερ διὰ τοῦ Κυ ἡμῶν

CAN. LAT. Eccl. Ro.
℣. Sursum corda.
Resp. Habemus ad Dominum.
Gratias agamus Dño Deo nostro.
Dignum & iustum est, æquum & salutare: Nos tibi semper & vbique gratias agere, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, per Christum Dominũ nostrum: Per quem Majestatem tuam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates:
Cæli cælorúmque virtutes ac beata Seraphin, socia exultatione concelebrant: cum quibus & nostras voces vt admitti iubeas deprecamur, supplici confessione dicentes, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus, &c *quæ seq.*
Te igitur clementissime Pater, per Iesum Christum Filium tuum Dominum nostrum,

ſupplices rogamus ac petimus. [*Oſculatur altare.*] vti accepta habeas & benedicas [*Signet ter ſuper oblata*] Hæc † dona, hæc † munera, hæc ſancta † Sacrificia illibata [*Extenſis manibus proſequitur.*] In primis quæ tibi offerimus pro Eccleſia tua ſancta Katholica, quam pacificare, cuſtodire, adunare & regere digneris toto orbe terrarum, vna cum famulo tuo Papa noſtro, & Antiſtite N. & Rege noſtro N. & omnibus orthodoxis atque Katholicæ & Apoſtolicæ fidei cultoribus. *Commemoratio pro viuis.* Memento Domine famulorum famulatúmq; tuarũ.N. Et omnium quorum tibi fides cognita eſt, & nota deuotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc ſacrificiũ laudis pro ſe ſuiſque omnibus, pro redẽptione animarũ ſuarum, pro ſpe ſalutis & incolumitatis ſuæ, tibíque reddunt ſua vota

Ἰησοῦ Χῦ ἱκετεύοντες παρακαλοῦμέν σε καὶ δεόμεθα, ἵνα προσδεκτὰ ἔχῃς καὶ εὐλογήσῃς ταῦτα τὰ δῶρα, ταύτην τὴν προσφορὰν, ταύτην τὴν ἁγίαν θυσίαν, τὴν ἀμώμητον. ἐν πρώτοις ἅπερ σοι προσφέρομεν ὑπὲρ τῆς ἁγίας σου Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας εἰρηνεῦσαι, διαφυλάξαι, ἑνῶσαι, κυβερνῆσαι καταξιώσῃς πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς, ἅμα τῷ δούλῳ σου τῷ Πάπᾳ καὶ Πατριάρχῃ ἡμῶν τῷδε, καὶ τῆς ἐμῆς ἐλεεινότητός τε καὶ ἀναξιότητος. μνήσθητι Κε τῶν δούλων σου καὶ τῶν δουλίδων σου, καὶ πάντων τῶν περιεσταμένων, ὧν σοι ἡ πίστις δήλη ἐστὶ, καὶ φανερὰ ἡ πρόθεσις, οἵτινες προσφέρουσι ταύτην τὴν θυσίαν τῆς αἰνέσεως ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ τῶν ἰδίων γε πάντων, ὑπὲρ λυτρώσεως ψυχῶν καὶ σωμάτων· ὑπὲρ ἐλπίδος, σωτηρίας καὶ ῥώσεως αὐτῶν, καὶ ἀποδιδοῦσι τὰς εὐχὰς αὐτῶν τῷ

IESVM CHRISTVM *ſupplices rogamus & deprecamur vt accepta habeas & benedicas hæc dona, hanc oblationem, hanc ſanctam hoſtiam, irreprehenſam. In primis quæ tibi offerimus pro ſancta tua Catholica & Apoſtolica Eccleſia, pacificare, cuſtodire, adunare, gubernare dignare omnes terrarum fines, vna cum ſeruo tuo Papa, & Patriarcha noſtro N. méque miſero & indigno. Memento*[1] *Domine ſeruorum tuorum & ancillarum tuarum, & omnium adſtantium, quorum tibi fides nota eſt, & manifeſta in te affectio, qui quidem offerunt hanc hoſtiam laudis pro ſeipſis, & ſuis omnibus, pro redemptione animarum & corporum, pro ſpe ſalutis & incolumitatis ſuæ. Tibi reddunt vota ſua*

[1] *In Ambroſiano legitur, oratio pro amicis viuis & circunſtantibus.*

æterno & viuo Deo. Communicantes *& memoriam venerantes.* (*Aue*[1] *gratia plena* MARIA, Do*minus tecum, &c.* Clara voce.) *In primis sanctæ, gloriosæ, sempérque Virginis Mariæ, genitricis* Domini & Dei & *Seruatoris nostri* IESV CHRISTI: *Sed & beatorum tuorum* Apo*stolorum & Martyrum,* Petri, *Pauli, Andreæ,* Iacobi, *Ioannis,* Tho*mæ,* Philippi, Bartholomæi, Mat*thei, Simonis, Thaddæi, Lini, Cleti, Clementis, Xysti, Cornelij,* Cy*priani,* Laurentij, *Chrysogoni,* Ioannis *&* Pauli, *Cosmæ &* Da*miani, & omnium sanctorum tuorum: Quorum intercessione ac precibus concede, vt in omnibus tua protectione muniamur, adiuti, Per* Dominum *nostrum* IESVM CHRISTVM.

Hic[2] commemorat dormientes.

[1] *Hæc salutatio videtur priuata quorumdam pietate S. Canoni inserta, vt & quædam hymnis, Gloria in Excelsis, &, Agnus Dei. Legitur tamen in D. Marci Liturg.*

Obserua hic mortuorum memoriam haberi, sed non est in Rom. nec Mediolanensi Canone. In D. Marci Liturgia diserta fit deprecatio pro animabus fratrum nostrorum in fide Christi dormientium vt eis Deus donet requiem.

αἰωνίῳ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ θεῷ· κοινωνοῦντες
καὶ τὴν μνήμην σεβόμενοι· χαῖρε κε-
χαριτωμένη Μαρία, ὁ κύριος μετὰ
σοῦ (ἐκφώνως) Ἐν πρώτοις τῆς ἁγίας
ἐνδόξου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας γεννη-
τρίας τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν μα-
καρίων σου ἀποστόλων καὶ μαρτύρων,
Πέτρου, Παύλου, Ἀνδρέου, Ἰακώ-
βου, Ἰωάννου, Θωμᾶ, Φιλίππου, Βαρ-
θολομαίου, Ματθαίου, Σίμωνος, Θαδ-
δαίου, Νείλου, Κλητοῦ, Κλήμεντος,
Ξύστου, Κορνηλίου, Κυπριανοῦ, Λαυρεν-
τίου, Χρυσογόνου, Ἰωάννου καὶ Παύ-
λου, Κόσμα, καὶ Δαμϊανοῦ, καὶ
πάντων τῶν ἁγίων σου· ὧν τινων τῇ
πρεσβείᾳ καὶ ταῖς ἱκεσίαις παράσχου,
ἵνα ἐν πᾶσι τῇ σκέπῃ σου φρουρούμε-
θα, βοηθούμενοι διὰ τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐνταῦθα ἀναφέρει τοὺς κοιμηθέντας.

æterno Deo viuo & vero. *Infra actionem.* Communicantes & memoriam venerantes; In primis gloriosæ sempérque virginis Mariæ, Genitricis Dei & Domini nostri IESV CHRISTI, sed & beatorum Apostolorum ac Martyrum tuorum, Petri & Pauli, Andreæ, Iacobi, Ioannis, Thomæ, Philippi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Thaddæi Lini, Cleti, Clementis, Xisti, Cornelii, Cypriani, Laurentij, Chrysogoni Ioannis & Pauli, Cosmæ & Damiani, & omnium sanctorum tuorum: quorum meritis, precibúsque concedas, vt in omnibus, protectionis tuæ muniamur auxilio, * Per eundem Chr. Dominum nostrum Amen.

Tenens manus extensas super oblata dicit.

Hanc igitur oblationem seruitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ, quæsumus Domine vt placatus accipias, diésque nostros in tua pace disponas, atque ab æterna damnatione Nos eripias, & in Electorum tuorum iubeas grege numerari. Per Christum Dominum nostrum. Amen. Quam oblationem tu Domine in omnibus quæsumus be † nedictam, adscri † ptam, ratam, rationabilem, acceptabilémque facere digneris, vt nobis Corpus † & San † guis fiat dilectissimi Filij tui Domini nostri IESV CHRISTI. Qui pridie quàm pateretur accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, & eleuatis oculis in Cœlum ad te Deum Patrem suum omnipotentem, tibi gratias agens bene † dixit, fregit, deditque discipulis suis, dicens,

Ταύτην τοίνυν τὴν προσφορὰν τῆς δουλείας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ σου, ἣν σοι προσφέρομεν, δεόμεθα κύριε ἀσμένως προσδέξαι. Τὰς ἡμέρας ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ διοίκησον, ἀπὸ τῆς μελλούσης αἰωνίου κατακρίσεως λύτρωσαι, καὶ εἰς τὴν τῶν ἐκλεκτῶν σου κέλευσον ἀγέλην συναριθμηθῆναι· διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἐν πᾶσι τῇ σκέπῃ σου, † δεόμεθα, εὐλογημένην, ἀπαρέγγραπτον, ἐράσμιον, εὐαπολόγητον, προσδεκτήν τε ποιῆσαι καταξιώσῃς, ἵνα ἡμῖν σῶμα καὶ αἷμα γένηται τοῦ ἀγαπητοῦ σου υἱοῦ, κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὃς πρὸ μιᾶς ἡμέρας τοῦ πάθους αὐτοῦ λαβὼν ἄρτον εἰς τὰς ἁγίας καὶ ἀχράντους χεῖρας αὐτοῦ, ἄρας τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς σὲ τὸν θεὸν καὶ πατέρα αὐτοῦ τὸν παντοδύναμον, σοὶ εὐχαριστῶν εὐλόγησεν, ἔκλασεν, ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, λέγων·

Hanc igitur oblationem ſeruitutis noſtræ, ſed & cuncti populi tui, quam tibi offerimus, quæſumus Domine *benigne ſuſcipe, dies noſtros in pace diſpone, à futura æterna damnatione libera, & in electorum gregem iube connumerari,* Per *Dominum noſtrum* IESVM CHRISTVM*:*

non eſt in Rom. nec Mediolanenſi Canone. In D. Marci Liturgia diſerta ſit deprecatio pro animabus fratrum noſtrorum in fide Chriſti dormientium ut eis Deus donet requiem.

Vt in omnibus tua protectione, quæſumus, benedictam, incirconſcriptam, gratam, rationabilem, acceptabilémque facere digneris, vt nobis Cor*pus & Sanguis fiat dilecti Filij tui,* Domini *verò noſtri* IESVCHRISTI:
Qui pridie eius diei qua paſſus eſt, accipiens panem in ſanctas & immaculatas manus ſuas, oculóſque in Cœlum leuans ad te Deum *&* Pa*trem ſuum omnipotentem, tibi gratias agens, benedixit, fregit, dedit diſcipulis ſuis, dicens:*

Clara voce. *Accipite, comedite.* Hoc *est Corpus meum, quod pro vobis frangitur*. Deinde continuat secretò. *Similiter rursum, postquam cœnatum erat, accipiens* Calicem *&* *gratias agens, benedixit, dedit sanctis suis discipulis dicens*, Clara voce. *Bibite ex eo omnes. Hic est sanguis meus*. Populus. A*men.* Sac. addit. *Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facite. Vnde recordantes* Domine, *nos serui tui, sed & populus tuus sanctus*, CHRISTI *tui*, Do*mini autem nostri &* Dei, *beatæque passionis, atque ab inferis Resurrectionis, sed & gloriosæ in* Cælos *Ascensionis*. Clara voce. T*ua ex tuis tibi offerimus, per &c.* Populus. Te *laudamus:* Te *benedicimus, &c.* Sacerdos adprecatur. T*ua ex tuis offerimus venerandæ Maiestati tuæ de donis tuis & charismatis hostiam puram,*

** S Crucis consignatio super Calicem similiter est in Mediolanensi Canone Ambrosiano, vt & in Canone S. Barnaba similiter Latinu legitur mysterium Fidei.*
Qui, *& quæ seq. cui attexitur:* Mandans quoque & dicens, Hæc quotiescunque. *&c. addens memoriam passionis, Resurrect. & aduentus ad iudicium Sed Latinus Canon, hic consentit Græco S. Petri.*

ἐκφώνως) λάβετε, φάγετε. τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον. (Καὶ ἐπάγει λέγων μυστικῶς.) Ὁμοίως πάλιν μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λαβὼν τὸ ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας εὐλόγησεν, ἔδωκε τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς, λέγων (ἐκφώνως) Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες. τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου (ὁ λαός) Ἀμήν. (ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται). Ταῦτα ὁσάκις ἂν ποιῆτε, ἐν τῇ ἐμῇ μνήμῃ ποιεῖτε. Ὅθεν μνημονεύοντες, κύριε, ἡμεῖς οἱ σοὶ δοῦλοι. ἀλλὰ καὶ ὁ λαός ὁ ἅγιος τοῦ Χριστοῦ σου, τοῦ κυρίου δὲ ἡμῶν καὶ θεοῦ, τοῦ τε μακαρίου πάθους, καὶ μὴν καὶ τῆς ἐκ τοῦ ᾅδου ἐγέρσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰς οὐρανοὺς ἐνδόξου ἀναβάσεως (ἐκφώνως) τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέροντες κατὰ* (ὁ λαός) Σὲ ὑμνοῦμεν σε εὐλογοῦμεν (ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται) τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν προσφέρομεν τῇ τιμίᾳ μεγαλωσύνῃ σου, ἐκ τῶν σῶν δωρεῶν καὶ χαρισμάτων, θυσίαν

CAN. LAT. Eccl. Accipite & manducate ex hoc omnes. Hoc est enim Corpus meum. Simili modo postquam cœnatum est, accipiens & hunc præclarum Calicē in sanctas ac venerabiles manus suas; item tibi gratias agens: Bene † dixit, deditq; discipulis suis. dicens, Accipite & bibite ex eo oēs. Hic est enim calix sanguinis mei, noui & æterni Testamenti, mysterium Fidei, qui pro vobis. *Et quæ sequ.* Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis. Vnde & memores, Domine, nos serui tui, sed & plebs tua sancta eiusdem CHRISTI Filij tui Domini nostri, tam beatæ Passionis, nec non & ab inferis resurrectionis; sed & in Cœlos gloriosæ Ascensionis, offerimus præclaræ Maiestati tuæ de tuis donis ac datis, Hostiam [illegible]

puram, † Hostiam † sanctam : Hostiam † immaculatam : Panem † sanctum, vitæ æternæ, & Calicem † salutis perpetuæ: supra quæ propitio ac sereno vultu respicere digneris; & accepta habere; sicuti accepta habere dignatus es munera tua iusti Abel & Patriarchæ nostri Abrahæ; & quod obtulit summus Sacerdos tuus Melchisedech sanctum sacrificium, immaculatam hostiam, supplices te rogamus omnipotens Deus, iube hæc perferri per manus Sancti Angeli tui in sublime Altare tuum * in conspectu diuinæ Maiestatis tuæ, vt quotquot ex hac Altaris participatione sacrosanctum Filij tui † Corpus & † Sanguinem sumpserimus omni benedictione cœlesti & gratia repleamur. Per CHRISTVM Dominum nostrum. Amen.

καθαρὰν, θυσίαν ἁγίαν, θυσίαν ἄμωμον, ἄρτον ἅγιον ζωῆς αἰωνίου, καὶ ποτήριον σωτηρίας ἀεννάου· ὑπὲρ ὧν ἵλεῳ καὶ εὐιλάτῳ προσώπῳ ἐπισκέψαι καταξιώσῃς, καὶ προσδεκτὰ ἔχειν, καθὰ κατηξίωσας τὰ δῶρα τοῦ παιδός σου τοῦ δικαίου Ἄβελ, καὶ τὴν θυσίαν τοῦ πατριάρχου ἡμῶν Ἀβραάμ· καὶ ὥσπερ σοι προσήνεγκεν ὁ πρῶτος ἱερεύς σου Μελχισεδὲκ ἁγίαν θυσίαν, ἄμωμον προσφοράν· ἱκετεύοντές σε δεόμεθα παντοδύναμε θεὲ, κέλευσον ταῦτα διακομισθῆναι διὰ χειρὸς ἁγίου ἀγγέλου σου εἰς τὸ ὑψηλόν σου θυσιαστήριον, ἐνώπιον τῆς θείας μεγαλειότητός σου, ἵνα οἱ ἂν δήποτε ἐκ τούτου τοῦ θυσιαστηρίου μερίδα ἁγίαν τοῦ σώματος τοῦ υἱοῦ σου ἢ καὶ τοῦ αἵματος ληψώμεθα, πάσης ἐπουρανίου εὐλογίας καὶ χάριτος ἐμπλησθῶμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. (Ἐκφώνως.)

puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam, panem sanctum vitæ æternæ, & Calicem salutis perpetuæ. Super quæ propitio & sereno vultu respicere digneris, & accepta habere, sicuti dignatus es, dona pueri tui iusti Abel, & sacrificium Patriarchæ nostri Abrahæ: & quemadmodum tibi obtulit primus Sacerdos tuus Melchisedech sanctum Sacrificium & immaculatam hostiam, supplices te rogamus omnipotens DEVS, *iube hæc administrari*[1] *per manum sancti Angeli tui in illud sublime altare tuum coram diuina maiestate tua, vt qui ex hoc altari portionem sacram corporis Filij tui, siue sanguinis sumpserimus, omni cælesti benedictione & gratia repleamur. Per Dominum nostrum* IESVM CHRISTVM. Clara voce.

[1] *seu*, In ministerium & cultum præsentari.
* In conspectū tremēdæ Maiestatis tuæ, habet Ambr. & paulo pòst, Ex hac Altaris sanctificatione, planè sensu eodem, licet in Missæ ordine legatur, participatione. Sic & alibi eiusdem Missæ Ambr. à seipsa variāt verba paucula; sed eodem planè sensu cū Rom. * Hæc sanctæ Crucis signacula extat & in Ambrosiano.

Pop. *Amen.* Sacer. [1] *Surſum corda.* Pop. *Habemus ad Dominum.* Sac. *Gratiarum actiones ſubmittamus* Domino *Deo noſtro.* Pop. *Dignum & iuſtum eſt.* Sac. *Verè dignum & iuſtum eſt, decorũ & ſalutare, tibi ſemper & vbique gratiarum actiones ſubmittere,* Domine *ſãcte* Pater *omnia gubernans, omnipotens & æterne Deus per Dominũ noſtrũ* IESVM CHRISTVM, *per quem gloriã tuam laudãt* Angeli, *adorant* D*ominationes, tremũt poteſtates, Cæli cælorúmque virtutes, ac beata Seraphin ſocia exultatione deſeruiunt & colunt : cum quibus & noſtras voces vt admitti iubeas deprecamur, ſupplici confeßione dicentes*:

Clara voce. *victorialem hymnum canentes, clamantes.* Populus. *Sanctus, Sanctus, Sanctus, &c.*

Sacerdos deinde orat. T*e igitur benigniſsime pater per Dominũ noſtrum* IESVM

1 Præfatio eſt Latinæ, vt & Mediolanenſi Eccleſiæ quæ ad verbum vbique reſpondet Latinæ, niſi quod variat Præfationem pro tempore, aut Sanctis. vt & Eccleſia Lat. licet non ita frequenter, potiſsimum poſt Pelagij 1. reformationem S. Can. Miſſæ.

(ὁ λαός) Ἀμήν (ὁ ἱερεύς) Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας ἡμῶν (ὁ λαός) ἔχομεν πρὸς τὸν κύριον (ὁ ἱερεύς.) Εὐχαριστίας ἀναπέμψωμεν κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν. (ὁ λαός) Ἄξιον καὶ δίκαιον (ὁ ἱερεὺς εὔχε). ὄντως ἄξιον καὶ δίκαιον, πρέπον τε καὶ σωτηριῶδες, σοὶ ἀεὶ καὶ πανταχοῦ εὐχαριστίας ἀναπέμπειν κύριε ἅγιε, πάτερ παντοκράτωρ, παντοδύναμε καὶ αἰώνιε θεέ, διὰ τοῦ Κυ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. δι' οὗ τὴν δόξαν σου αἰνοῦσιν ἄγγελοι, προσκυνοῦσι κυριότητες, τρέμουσιν ἐξουσίαι, οὐρανοὶ οὐρανῶν τε δυνάμεις, τά τε μακάρια Σεραφὶμ κοινῇ ἀγαλλιάσει λατρεύουσι· μεθ' ὧν καὶ τὰς ἡμετέρας φωνὰς ἵνα προσδεχθῆναι κελεύσῃς δεόμεθα, ἱκέτιδι τῇ ὁμολογίᾳ λέγοντες, ἐκφώνως, τὸν ἐπινίκιον ὕμνον ᾄδοντα, βοῶντα [ὁ λαός] ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος. (ὁ δ' ἱερεὺς ἐπεύχε). Σὲ τοίνυν ἐπιεικέστατε πάτερ διὰ τοῦ Κυ ἡμῶν

CAN. LAT. Eccl. Ro.

℣. Sursum corda.

Resp. Habemus ad Dominum.

Gratias agamus Dño Deo nostro.

Dignum & iustum est, æquum & salutare: Nos tibi semper & vbique gratias agere, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, per Christum Dominũ nostrum: Per quem Maiestatem tuam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates:

Cæli cælorúmque virtutes ac beata Seraphin, socia exultatione concelebrant: cum quibus & nostras voces vt admitti iubeas deprecamur, supplici confessione dicentes, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus, *& quæ seq.*

Te igitur clementissime Pater, per Iesum Christum Filium tuum Dominum nostrum,

Ἰησοῦ Χ͞υ ἱκετεύοντες παρακαλοῦμέν σε καὶ δεόμεθα, ἵνα προσδεκτὰ ἔχῃς καὶ εὐλογήσῃς ταῦτα τὰ δῶρα, ταύτην τὴν προσφοράν, ταύτην τὴν ἁγίαν θυσίαν, τὴν ἀμώμητον. ἐν πρώτοις ἅπερ σοι προσφέρομεν ὑπὲρ τῆς ἁγίας σου Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας εἰρηνεῦσαι, διαφυλάξαι, ἑνῶσαι, κυβερνῆσαι καταξιώσῃς πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς, ἅμα τῷ δούλῳ σου τῷ Πάπα καὶ Πατριάρχῃ ἡμῶν ᾧδε, καὶ τῆς ἐμῆς ἱερειότητός τε καὶ ἀναξιότητος. μνήσθητι Κ͞ε τῶν δούλων σου καὶ τῶν δουλίδων σου, καὶ πάντων περιϊσταμένων, ὧν σοι ἡ πίστις δήλη ἐστὶ, καὶ φανερὰ ἡ πρόθεσις, οἵτινες προσφέρουσι ταύτην τὴν θυσίαν τῆς αἰνέσεως ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ τῶν ἰδίων γε πάντων, ὑπὲρ διαῤῥύσεως ψυχῶν καὶ σωμάτων· ὑπὲρ ἐλπίδος, σωτηρίας καὶ ῥώσεως αὐτῶν, καὶ ἀποδιδοῦσι τὰς εὐχὰς αὐτῶν τῷ

ſupplices rogamus ac petimus. [*Oſculatur altare.*] vti accepta habeas & benedicas [*Signet ter ſuper oblata*] Hæc † dona, hæc † munera, hæc ſancta † Sacrificia illibata [*Extenſis manibus proſequitur.*] In primis quæ tibi offerimus pro Eccleſia tua ſancta Katholica, quam pacificare, cuſtodire, adunare & regere digneris toto orbe terrarum, vna cum famulo tuo Papa noſtro, & Antiſtite N. & Rege noſtro N. & omnibus orthodoxis atque Katholicæ & Apoſtolicæ fidei cultoribus. *Commemoratio pro viuis.* Memento Domine famulorum famularúmq; tuarũ N. Et omnium quorum tibi fides cognita eſt, & nota deuotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc ſacrificiũ laudis pro ſe ſuíſque omnibus, pro redẽptione animarũ ſuarum, pro ſpe ſalutis & incolumitatis ſuæ, tibíque reddunt ſua vota

IESVM CHRISTVM *ſupplices rogamus & deprecamur vt accepta habeas & benedicas hæc dona, hanc oblationem, hanc ſanctam hoſtiam, irreprehenſam. In primis quæ tibi offerimus pro ſancta tua Catholica & Apoſtolica Eccleſia, pacificare, cuſtodire, adunare, gubernare dignare omnes terrarum fines, vna cum ſeruo tuo Papa, &* Patriarcha *noſtro N. méque miſero & indigno. Memento*[1] Domine *ſeruorum tuorum & ancillarum tuarum, & omnium adſtantium, quorum tibi fides nota eſt, & manifeſta in te affectio, qui quidem offerunt hanc hoſtiam laudis pro ſeipſis, & ſuis omnibus, pro redemptione animarum & corporum, pro ſpe ſalutis & incolumitatis ſuæ.* Tibi *reddunt vota ſua*

[1] *In Ambroſiano legitur, oratio pro amicis viuis & circunſtantibus.*

æterno & viuo Deo. *Communicantes & memoriam venerantes.* (*Aue*[1] *gratia plena* MARIA, *Dominus tecum, &c.* Clara voce.) *In primis sanctæ, gloriosæ, semperque Virginis Mariæ, genitricis* Domini & Dei & *Seruatoris nostri* IESV CHRISTI: *Sed & beatorum tuorum* Apo*stolorum & Martyrum,* Petri, *Pauli, Andreæ,* Iacobi, *Ioannis,* Tho*mæ,* Philippi, Bartholomæi, Mat*thei, Simonis, Thaddæi, Lini, Cleti, Clementis, Xysti, Cornelij, Cypriani,* Laurentij, *Chrysogoni,* Ioannis & Pauli, *Cosmæ & Damiani, & omnium sanctorum tuorum: Quorum intercessione ac precibus concede, vt in omnibus tua protectione muniamur, adiuti, Per* Dominum *nostrum* IESVM CHRISTVM.

Hic[2] commemorat dormientes.

1 Hæc salutatio videtur priuata quorumdam pietate S. Canoni inserta, vt & quædam hymnis, Gloria in Excelsis, &. Agnus Dei. Legitur tamen in D. Marci Liturg.

Obserua hic mortuorum memoriam haberi, sed non est in Rom. nec Mediolanensi Canone. In D. Marci Liturgia diserta fit deprecatio pro animabus fratrum nostrorum in fide Christi dormientium vt eis Deus donet requiem.

αἰωνίῳ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ θεῷ. κοινωνοῦντες καὶ τὴν μνήμην σεβόμενοι. χαῖρε κεχαριτωμένη Μαρία, ὁ κύριος μετὰ σοῦ (ἐκφώνως) Ἐν πρώτοις τῆς ἁγίας ἐνδόξου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας γεννητρίας τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χυ. ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν μακαρίων σου ἀποστόλων καὶ μαρτύρων, Πέτρου, Παύλου, Ἀνδρέου, Ἰακώβου, Ἰωάννου, Θωμᾶ, Φιλίππου, Βαρθολομαίου, Ματθαίου, Σίμωνος, Θαδδαίου, Νείλου, Κλητοῦ, Κλήμεντος, Ξύστου, Κορνηλίου, Κυπριανοῦ, Λαυρεντίου, Χρυσογόνου, Ἰωάννου καὶ Παύλου, Κόσμα, καὶ Δαμιανοῦ, καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου· ὧν τινων τῇ πρεσβείᾳ καὶ ταῖς ἱκεσίαις παράσχου, ἵνα ἐν πᾶσι τῇ σκέπῃ σου φρουρούμεθα, βοηθούμενοι διὰ τοῦ κυ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐνταῦθα ἀναφέρει τοὺς κοιμηθέντας.

æterno Deo viuo & vero. *Infra actionem.* Communicantes & memoriam venerantes; In primis gloriosæ sempérque virginis Mariæ, Genitricis Dei & Domini nostri IESV CHRISTI, sed & beatorum Apostolorum ac Martyrum tuorum, Petri & Pauli, Andreæ, Iacobi, Ioannis, Thomæ, Philippi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Thaddæi Lini, Cleti, Clementis, Xisti, Cornelii, Cypriani, Laurentij, Chrysogoni Ioannis & Pauli, Cosmæ & Damiani, & omnium sanctorum tuorum: quorum meritis, precibúsque concedas, vt in omnibus, protectionis tuæ muniamur auxilio,* Per eundem Chr. Dominum nostrum *Amen.*

Tenens manus extensas super oblata dicit.

Hanc igitur oblationem seruitutis nostræ, sed & cuncti populi tui, quam tibi offerimus, quæsumus Domine *benigne suscipe, dies nostros in pace dispone, à futura æterna damnatione libera, & in electorum gregem iube connumerari,* Per *Dominum nostrum* IESVM CHRISTVM: *Vt in omnibus tua protectione, quæsumus, benedictam, incirconscriptam, gratam, rationabilem, acceptabilémque facere digneris, vt nobis Corpus & Sanguis fiat dilecti Filij tui,* Domini *verò nostri* IESV CHRISTI: *Qui pridie eius diei qua passus est, accipiens panem in sanctas & immaculatas manus suas, oculósque in Cœlum leuans ad te* Deum & Patrem *suum omnipotentem, tibi gratias agens, benedixit, fregit, dedit discipulis suis, dicens:*

non est in Rom. nec Mediolanensi Canone. In D. Marci Liturgia diserta fit deprecatio pro animabus fratrum nostrorum in fide Christi dormientium vt eis Deus donet requiem.

ἐκφώνως) λάβετε, φάγετε. τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον. (Καὶ ἐπάγει λέγων μυστικῶς.) Ὁμοίως πάλιν μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λαβὼν τὸ ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας εὐλόγησεν, ἔδωκε τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς, λέγων (ἐκφώνως) Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες. τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου (ὁ λαός) Ἀμήν. (ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται). Ταῦτα ὁσάκις ἂν ποιῆτε, ἐν τῇ ἐμῇ μνήμῃ ποιεῖτε. Ὅθεν μνημονεύοντες, κύριε, ἡμεῖς οἱ σοὶ δοῦλοι. ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς ὁ ἅγιος τοῦ Χριστοῦ σου, τοῦ κυρίου δὲ ἡμῶν καὶ θεοῦ, τοῦ τε μακαρίου πάθους, καὶ μὴν καὶ τῆς ἐκ τοῦ ᾅδου ἐγέρσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰς οὐρανοὺς ἐνδόξου ἀναβάσεως (ἐκφώνως) τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέροντες κτλ* (ὁ λαός) Σὲ ὑμνοῦμεν· σε εὐλογοῦμεν (ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται) τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν προσφέρομεν τῇ τιμίᾳ μεγαλωσύνῃ σου, ἐκ τῶν σῶν δωρεῶν καὶ χαρισμάτων, θυσίαν

CAN. LAT. Eccl. Accipite & manducate ex hoc omnes. Hoc est enim Corpus meum. Simili modo postquam cœnatum est, accipiens & hunc præclarum Calicẽ in sanctas ac venerabiles manus suas; item tibi gratias agens: Bene † dixit, deditq; discipulis suis dicens, Accipite & bibite ex eo oẽs. Hic est enim calix sanguinis mei, noui & æterni Testamenti, mysterium Fidei, qui pro vobis. *& quæ sequ.* Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis. Vnde & memores, Domine, nos serui tui, sed & plebs tua sancta eiusdem CHRISTI Filij tui Domini nostri, tam beatæ Passionis, necnon & ab inferis resurrectionis, sed & in Cœlos gloriosæ Ascensionis, offerimus præclaræ Maiestati tuæ de tuis donis ac datis, Hostiam † [illegible]

puram, † Hoſtiam † ſanctam: Hoſtiam † immaculatam: Panem † ſanctum, vitæ æternæ, & Calicem † ſalutis perpetuæ: ſupra quæ propitio ac ſereno vultu reſpicere digneris; & accepta habere, ſicuti accepta habere dignatus es munera tua iuſti Abel & Patriarchæ noſtri Abrahæ; & quod obtulit ſummus Sacerdos tuus Melchiſedech ſanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam, ſupplices te rogamus omnipotens Deus, iube hæc perferri per manus Sācti Angeli tui in ſublime Altare tuum * in conſpectu diuinæ Maieſtatis tuæ, vt quotquot ex hac Altaris participatione ſacroſanctum Filij tui † Corpus & † Sanguinem ſumpſerimus omni benedictione cœleſti & gratia repleamur. Per CHRISTUM Dominum noſtrum.

καθαρὰν, θυσίαν ἁγίαν, θυσίαν ἄμωμον, ἄρτον ἅγιον ζωῆς αἰωνίου, καὶ ποτήριον σωτηρίας ἀενάου· ὑπὲρ ὧν ἵλεῳ καὶ εὐιλάτῳ προσώπῳ ἐπισκέψαι καταξιώσῃς, καὶ προσδεκτὰ ἔχειν, καθὰ κατηξίωσας τὰ δῶρα τοῦ παιδός σου τοῦ δικαίου Ἀβέλ, καὶ τὴν θυσίαν τοῦ πατριάρχου ἡμῶν Ἀβραάμ· καὶ ὥσπερ σοι προσήγαγεν ὁ πρῶτος ἱερεύς σου Μελχισέδεκ ἁγίαν θυσίαν, ἄμωμον προσφοράν; ἱκετεύοντές σε δεόμεθα παντοδύναμε θεὲ, κέλευσον ταῦτα διακομισθῆναι διὰ χειρὸς ἁγίου ἀγγέλου σου εἰς τὸ ὑψηλόν σου θυσιαστήριον, ἐνώπιον τῆς θείας μεγαλειότητός σου, ἵνα οἱ ἂν δήποτε ἐκ τούτου τοῦ θυσιαστηρίου μερίδα ἁγίαν τοῦ σώματος τοῦ υἱοῦ σου ἢ καὶ τοῦ αἵματος ληψόμεθα, πάσης ἐπουρανίου εὐλογίας καὶ χάριτος ἐμπλησθῶμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χυ. (Ἐκφώνως.)

Amen.

puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam, panem sanctum vitæ æternæ, & Calicem salutis perpetuæ. Super quæ propitio & sereno vultu respicere digneris, & accepta habere, sicuti dignatus es, dona pueri tui iusti Abel, & sacrificium Patriar*chæ nostri Abrahæ: & quemadmodum tibi obtulit primus Sacerdos tuus Melchisedech sanctum Sacrificium & immaculatam hostiam, supplices te rogamus omnipotens* DEVS, *iube hæc administrari* [1] *per manum sancti Angeli tui in illud sublime altare tuum coram diuina maiestate tua, vt qui ex hoc altari portionem sacram corporis* Filij *tui, siue sanguinis sumpserimus, omni cælesti bene dictione & gratia repleamur.* Per *Dominum nostrum* IESVM CHRISTVM. Clara voce.

[1] seu, In ministerium & cultum præsentari.
* In conspectū tremēdæ Maiestatis tuæ, habet Ambr. & paulo pòst, Ex hac Altaris sanctificatione, planè sensu eodem, licet in Missæ ordine legatur, participatione. Sic & alibi eiusdem Missæ Ambr. à seipsa variāt verba paucula; sed eodem planè sensu cū Rom. * Hæc sanctæ Crucis signacula extāt & in Ambrosiano.

In primis memento Domine Archiep.

Hic commemorat viuos.

Nobis igitur peccatoribus & indignis famulis tuis, in multitudine tuæ miserationis sperantibus, portionem aliquam & societatem largiri digneris, cum sanctis Apostolis tuis, & martyribus; cum Iohanne, *Stephano,* Matthæo [a], Barnaba, Ignatio, *Alexandro,* Marcellino, Petro, *Felicitate, Perpetua, Agatha,* Lucia, Agnete, *Cecilia,* Anastasia, *Barbara, Juliana, gloriosissimorum martyrum quadraginta, & omnium tuorum sanctorum. Quibuscum nos socia, non actiones considerans; sed remißionis peccatorũ, quæsumus, veniam dona per* IESVM CHRISTVM *Dominum nostrum, per quem hæc omnia, Domine, bona semper præbes, sanctificas, viuificas, benedicis, & præstas nobis.* [Tenénsque panem sacerdos

[a] Fortè legendum Matthia, suprà enim Matthæi fuit memoria.

* Ad verbum Romano Canoni cõgruit Ambrosianus D. Barnabæ pro mortuis. Vt & Anaphora Syrorũ per Andream Masium edita. D. Iacobi Canon pro viuis offerẽs addit, Et in requiem animarum eorum, qui ante nos dormiunt. Sic & post Consecrationẽ orat vt spiritus orthodoxorum Deus faciat quiescere in regione viuentium, in regno suo, in sinu Abrahæ, &c. Ita & Athenien. apud D. Dionysiũ Areopagitã.

* Signacula S. Crucis eadem in Ambrosiano.

ἐν πρώτοις μνήσθητι κυρίου τοῦ ἀρχιεπισκόπου [ἐνταῦθα ἀναφέρει τοὺς ζῶντας.] Ἡμῖν οὖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς καὶ ἀναξίοις δούλοις σου, τοῖς εἰς τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου ἐλπίζουσι μέρος τι καὶ κοινότητα χαρίσασθαι καταξίωσον μετὰ τῶν ἁγίων σου Ἀποστόλων καὶ μαρτύρων μετὰ Ἰωάννου, Στεφάνου, Ματθαίου, Βαρνάβα, Ἰγνατίου, Ἀλεξάνδρου, Μαρκελλίνου, Πέτρου, Φηλικιτάτης, Περπετούας, Ἀγάθης, Λουκίας, Ἀγνῆς, Κηκιλίας, Ἀναστασίας, Βαρβάρας, Ἰουλιανῆς, τῶν πανενδόξων τεσσαράκοντα μαρτύρων καὶ πάντων σου τῶν ἁγίων, μεθ' ὧν ἡμᾶς σύνταξον, μὴ ἐπισκέπτων τὰς πράξεις, ἀλλὰ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν δεόμεθα ἄνεσιν παράσχου διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, δι' οὗ ταῦτα πάντα, κύριε, ἀεὶ τὰ ἀγαθὰ χορηγεῖς, ἁγιοποιεῖς, ζωοποιεῖς, εὐλογεῖς, καὶ παρέχεις ἡμῖν. (καὶ κρατῶν τὸν ἄρτον ὁ ἱερεὺς κατα-

Memẽto etiam Domine famulorum, famularúmque tuarum, qui nos præceſſerunt cum ſigno Fidei, & dormiunt in ſomno pacis. N. & N. * *& quæ ſequuntur.* Nobis quoque peccatoribus famulis tuis, de multitudine miſerationum tuarum ſperantibus, partem aliquam & ſocietatem donare digneris, cum tuis ſanctis Apoſtolis & martyrib. cum Ioanne, Stephano, Matthia, Barnaba, Ignatio, Alexandro, Marcellino, Petro, Felicitato, Perpetua, Agatha, Lucia, Agnete, Cecilia, Anaſtaſia & omnibus ſanctis tuis, intra quorum nos conſortium, nõ æſtimator meriti, ſed veniæ quæſumus largitor admitte. Per Chriſtum Dominum noſtrũ. Per quem hæc omnia Domine ſemper bona creas, ſanctificas, † * viuificas, † benedicis † & præſtas nobis.

Per ipsum & cũ ipso est tibi Deo Patri omnipotẽti, in vnitate Spiritus sancti omnis gloria. Per omnia secula seculorum. Amen.
Oremus. Præceptis salutaribus moniti & diuina institutione formati, audemus dicere, Pater noster, &c.

σφραγίζει (τὸ ποτήριον λέγων) Δι' αὐτοῦ, καὶ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν αὐτῷ ἐστὶ σοὶ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τῷ παντοδυνάμῳ εἰς ἑνότητα πνεύματος ἁγίου, πᾶσα τιμὴ καὶ δόξα (ἐκφώνως) εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων (ὁ λαός) Ἀμήν. (ὁ ἱερεὺς ἐκφώνως) Δεώμεθα. (ὁ λαός) Τὸ κύριε ἐλέησον, γ. (ὁ ἱερεὺς ἐκφώνως) Ἐκ τῆς θείας διδασκαλίας διδαχθέντες, καὶ ἐκ τῶν σωτηριωδῶν ὑπομνημάτων παιδευθέντες τολμῶμεν λέγειν (ὁ λαός) Ὁ Πάτερ ἡμῶν. (ὁ ἱερεὺς ἐκφώνως) Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα. Εἰρήνη πᾶσι. Τὰς κεφαλάς. (ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται.)

Libera nos quæsumus Domine ab omnibus malis præteritis, præsentibus & futuris, & intercedẽte beata & gloriosa semper virgine Dei genitrice Maria cum beatis Apostolis tuis Petro & Paulo atque Andrea, & omnibus sanctis,

Ῥῦσαι ἡμᾶς δεόμεθα κύριε, ἀπὸ παντὸς κακοῦ ἐνεστῶτος καὶ μέλλοντος, πρεσβείαις τῆς ἀχράντου καὶ δεδοξασμένης δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῶν μακαρίων σου ἐνδόξων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων.

ſignat Calicem dicens:] *Per ipſum, & cum ipſo, & in ipſo eſt tibi Deo & Patri omnipotenti in vnitate Spiritus ſancti, omnis honor & gloria.* Clara voce. *In ſecula ſeculorum.* Populus. *Amen.* Sacerdos clara voce. *Oremus.* Populus. *Kyrie eleyſon.* [1] ter. Sacerdos clara voce. *Diuina doctrina eruditi, & ſalutaribus admonitionibus docti, audemus dicere.* [2] Populus. *Pater noſter.* Sacerdos clara voce. *Quoniam tuum eſt regnum, & poteſtas, & gloria. Pax omnibus.* Capita. Sacerdos adprecatur. *Libera nos, quæſumus Domine, ab omni malo,* [3] *præſente, ac futuro, interceſſionibus immaculatæ & glorioſæ* Dominæ *noſtræ Deiparæ, ſemperque virginis Mariæ, beatorum tuorum glorioſorum Apoſtolorum Petri & Pauli,* [4] *& omnium ſanctorum tuorum, con-*

1 Hic threnus, Kyrie eleiſon, in Liturgia D. Iacobi 311. repetitur. In Baſiliana quinquies recinitur: cui Diaconus toties orationē piorum votorum ſuccinit. Sed in Ambroſiano.

2 Diaconi vox eſt in Baſiliana, vnde hæc ſupplenda.

3 Sic & in Ambroſiano.

4 Andreæ, addit latinus Canon, vt & Ambroſianus, qui & nomen Diui Ambroſij attexit.

cede pacem in† cordibus nostris, vt protectione miserationis tuæ adiuti, ex nostris eruamur peccatis, & ab omni perturbatione inueniamur securi, Per Do-*minū nostrum Iesum* Christū, *cum quo viuis & regnas* Deus *noster in vnitate* Spiritus *sancti.* Clara voce. *In omnia secula seculorum.* Populus. *Amen.*

Sacerdos orat.* *Intende Domine* Iesu *Christe, Deus noster, de sancto habitaculo tuo.* Quære. antè scripta est in D. Basilij Liturgia. Diac. *Attēdamus.* Sacerdos sustollit panem, dicens: *Sancta sanctis.* Pop. *Vnus* Pater *sanctus, vnus* Filius *sanctus, vnus* Spirit⁹ *sanctus, in vnitate Spirit⁹ sancti, Amē.* Deinde legit Cōmunionem, (orationem quę ad sacram Eucharistię participationem Populum præparat.) *Agnus* Dei *qui tollis peccatū Mundi, miserere nobis.* Postquam omnes Communionē acceperint, Thymia-

* Sic Græca, nescio an deprauata, cùm sequentia faueant magis Latino Canoni, in diebus. Certe Romano consentit Ambrosianū.

Harum orationum loco habet Romanus Cano. precem ad Dominum Iesum Christum, pro Ecclesiæ suæ pace atq; gubernatione. vt & Ambrosianus, qui & alteram subtexit similem.

D. Marci Liturgia prolixas habet preces ad sanctā communionē Parasceuasticas, quib⁹ ante illud, Sancta Sanctis, subtexit Kyrie eleison tergeminum.

* Sic & in Ambrosiano, vbi additur: Et cōmunicatio. Item illud (offerte vobis pacem) quod vestigiū est prisci illius osculi castiss.

παράσχου εἰρήνην ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ἵνα τῇ σκέπῃ τοῦ ἐλέους σου βοηθούμενοι, ἐκ τῶν ἡμετέρων ῥυσθῶμεν ἁμαρτιῶν, καὶ ἐκ πάντων θορύβων εὑρεθῶμεν ἀμέριμνοι, διὰ τοῦ κῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χῦ, μεθ' οὗ ζῇς καὶ βασιλεύεις ὁ θεὸς ἡμῶν εἰς ἑνότητα πνεύματος ἁγίου. [ἐκφώνως] Εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων (ὁ λαός) Ἀμήν. ὁ ἱερεὺς ποιεῖ εὐχήν. Πρόσχες κε̄ Ἰησοῦ Χε̄, ὁ θεὸς ἡμῶν, ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου. (ζήτει. παρεγράφη εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Βασιλείου. (ὁ διάκονος προσχῶμεν) ὁ ἱερεὺς ὑψοῖ τὸν ἄρτον, λέγων· τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. (ὁ λαός) εἷς πατὴρ ἅγιος, εἷς υἱὸς ἅγιος, ἓν πνεῦμα ἅγιον, εἰς ἑνότητα πνεύματος ἁγίου. [Ἀμήν. Εἶτα λέγει κοινωνικόν.] ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου ἐλέησον ἡμᾶς (καὶ μετὰ τὸ πάντας μεταλα-

da propitius pacem in diebus nostris, vt ope misericordiæ tuæ adiuti & à peccato simus liberi & ab omni perturbatione securi. Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, qui tecum viuit & regnat in vnitate Spiritus sancti Deus, Per omnia secula seculorum. Amen.

* Pax Domini sit sempér vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.
Agnus Dei qui tollis peccata Mundi, miserere nobis.
Domine Iesu Christe, qui dixisti Apostolis tuis, Pacem relinquo vobis, &c.
Domine Iesu Christe Fili Dei viui, qui ex voluntate Patris, *& quæ sequuntur.*

βεῖν, ὁ ἱερεὺς θυμιῶν λέγει) ὑψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς ὁ θεός. ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου. καὶ μετὰ τὸ θυμιάσαι (ἐκφώνως) Εὐλογητὸς ὁ θεὸς ἡμῶν πάντοτε, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. (ὁ λαός.) Πληρωθείτω τὸ στόμα ἡμῶν (ὁ διάκονος) Ὀρθοὶ οἱ μεταλαβόντες τῶν θείων, ἀχράντων, ἐπουρανίων, ζωοποιῶν, φρικτῶν μυστηρίων. ἀξίως ἐπὶ πᾶσιν εὐχαριστήσωμεν τῷ κυρίῳ. ἀντιλαβοῦ, σῶσον. καὶ τὰ λοιπά. καὶ ὁ ἱερεὺς εὔχεται) Αὐτοὶ ἡμᾶς δεόμεθα, ἡ κοινωνία κύριε, καθαρείη ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος καὶ οὐρανίων ἀγαθῶν ποιήσῃ εἰ) μετόχους διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ ζῇς καὶ βασιλεύεις ὁ θεὸς εἰς ἑνότητα πνεύματος ἁγίου, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. [ἐκφώνως] Ὅτι σὺ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν (ὁ λαός) Ἀμήν (ὁ διά-

Communio Sacerdotis

Postcommunio, (quæ pro tempore variat) est oratio publica quæ sacram sequitur mysteriorum Communionē apud Latinos & Mediolanenses.

Thymiama spargit; dicens: [1] *Exaltare super cælos Deus, & super omnem terram gloria tua.* Et post Thymiama sparsum, clara voce. *Benedictus iugiter Deus noster, nunc, & semper, & in omnia secula. &c.* Populus. [2] Impleatur os nostrũ. Diac. *Erecti qui diuinorum, immaculatorũ cælestium, viuificorum, tremendorum mysteriorum fuimus participes, dignè in omnibus gratias agamus Domino.* Tum illud, *Suscipe, salua.* Tum orat Sacerdos. [3] *Hæc nos, Domine, quæsumus, communio purget ab omni inquinamento carnis & spiritus, & cælestium bonorum faciat esse consortes: per Dominum nostrum* IESVM CHRISTVM, *Quicum viuis & regnas Deus in vnitate Spiritus sancti in secula seculorum.* Clara voce. *Quoniam tu es sanctificatio nostra, & tibi gloriam.* † Populus. *Amen.*

[1] Hæc innocatio Christi non legitur in Ambrosiano, sed post preces ad sanctã Communionem præparantes cum alijs pijs oratiunculis subrexitur. Plenius autem est in D. Iacobi Liturgia.

[2] Tota extat in Chrysostomiana. Cuius loco in Romana & Ambrosiana similes pij veri preces extãt, ad sanctam Cõmunionẽ præparantes.

[2] Initium est Græcis notæ Liturgicæ orationis, ex qua huc repetebat. Sic enim sæpiùs orat Diacon⁹ apud Chrysosto. & Basi.

[3] Horũ loco apud Latinos est oratio, que nũc Postcõm. appellatur.

Diac. *In pace procedamus.* Sacerdos retro precatur. *Benedictus Deus, per quem immaculatum corpus & ſanguinem ipſius participare dignati ſumus, ipſe benedicat & cuſtodiat nos omnes, & dignos faciat cæleſti ſuo regno, nunc & ſemper, & in omnia ſecula ſeculorum, Amen.*

Deinde, P*lenitudo legis &* Propheta*rum, &c.*

1 Tota exſtat in Chryſoſtomiana, à Leone Tuſco reddita. Vnde liquet hanc D. Petri Liturgiã varijs olim fuiſſe piorum hominum additamentis religiosè excultam.

2 In D. Marci Liturgia poſt illud, Pax omnibus, ſequitur, καὶ ἀπολύει, dimittit populum, ſiue legit ἀπολυτικόν, Dimiſſorium, ſiue Orationẽ qua populo abituro precatur benè, Benedictus De⁹.

Hic finitur Liturgia ſancti Apoſtoli Petri.

κενος) ἐν εἰρήνῃ προσέλθωμεν (ὁ ἱερεὺς λέγει εὐχὴν ὄπισθεν) Εὐλογητὸς ὁ θεὸς, δι' οὗ τὸ ἄχραντον αὐτοῦ σῶμα, καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ αἷμα μεταλαβεῖν κατηξιώθημεν, αὐτὸς εὐλόγησον καὶ διαφύλαξον πάντας ἡμᾶς, καὶ ἀξίους ποίησον τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν. Εἶτα τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου καὶ τῶν.

Initium S. Euangeli secundum Ioannem. Sic & in Ambrosiano.

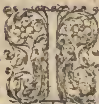
καὶ τελειοῦται ἡ Λειτουργία τοῦ ἁγίου Αποστόλου Πέτρου.

ANNOTATIONES IN LITVRGIAM D. PETRI APOSTOLI.

VVilhelmo Lindano, Episcopo Gandau. autore.

Oratio ad panis propositionem.

Pag. 4.

Idem est Romanæ Missæ exordium, si quis incorrupto æstimare volet iudicio. Licet enim ea passim nunc tẽporis exordium capere videatur à sacra Cõfessione de coram Altari, tamen Romanã Missa, quæ non priuatim, sed publicè ac legitimẽ, si antiquitatem Apostolicam spectes, agitur, initium habet ab ista, cuius Liturgia D. Petri meminit, oblatione siue præsentatione atque illatione panis ad sacrum Altare per Diaconũ facta. Reliqua enim omnia seorsim more prisco extra altare nunc Romæ (vti olim) geruntur; ad quod tum demum accedit Sacerdos, quãdo Offertorium est legendum, siue post Euangeliũ, & Apostolicum symbolum decantatum. Post Missam enim Catecumenorũ, siue totius scholæ audientium, Energumenorum atque Pœnitentium, ista oritur Missa, quæ Fidelium olim vocabatur: quæ à priori diuini Officij parte discreta erat, & Catecumenorum vulgò dicebatur, quibus erudiendis & in Christo educandis atque formandis vacabat potissimùm. Eundem in modum & D. Marci Euãgelistæ Liturgia suum habet exordium à Missa Fidelium. [*Sicut ouis ad occisionem.*] Hæc ad religiosam Christiani sacrificij parasceuen pertinent, vt & alia multa: in quibus & Latini, immo & Græci ipsi non parum variant, cùm magis sint priuatæ pietatis ac religiosæ meditationis, quàm Apostolicæ traditionis. sic & illud: *Vnus militum, &c.* eodẽ pertinet, sicuti & plurima alia Parasceuastica, quod ampliùs non monebimus. Hæc qui desiderat videre paulatim à SS. Patribus aucta, consulat Basilianam, aut Chrysostomianã à nobis pridem conuersam, vbi pleniora omnia, & castigatiora de

Idem est exordium Missæ Latinæ, & huic D. Petri Liturgiæ.

Offertorium est Apostolicæ Missæ initiũ: quia Fideles siue baptizatos tantum habet.

Missa Catecumenorum quos olim erudiebat.

Græco expreſſa, quàm habet Eraſmus. Certè & Latinis olim fuit vſitata ſimilis oratio, quæ huius militis, effuſiſque in Cruce ſanguinis meminit, Ea etiamnum exſtat in antiquiſſimo codice Reuerendiſſimi Domini Aug. Card. Truchſeſſij, quem anno 57. Dilingæ, quando SS. Theologiæ Profeſſorem cum Reuerendo admodũ viro D. Petro Soto agebamus, nobis deſcripſimus. Titulus erat: *Codex benedictionum & conſecrationum Eccleſiæ.* In eo ſic legitur: Poſt acceptum Calicem (ante conſecrationẽ legitur) Domine Ieſu Chriſte qui in Cruce poſitus, de latere tuo ſanguinem & aquam, vnde tibi Eccleſiam conſecrares, manare voluiſti, ſuſcipe hoc ſacrificium, &c. Sic & in antiquiſs * Diptychis Eccleſiæ S. Georgij, quæ in litore maris Oceani, ſiue Byſſchagiæ, apud Portugallette, videre eſt ſimilem precandi formulam. Erant diſtinctæ, ſeſquipedẽ ferè altæ hoc eſt plicatiles duæ valvulæ, quæ poſt ſacrificium claudebantur. hæ antiquiſſima certè manu deſcripta, & paſſim exoleta, Miſſæ Latinæ Canonẽ continebãt à Præfatione quam vocat Eccleſia. Vbi poſt Præfationem diẽ Pentecoſtes ſic legitur: Miſcetur aqua cum vino, De latere Domini noſtri ſanguis & aqua exiſſe perhibetur, & ideo pariter commiſcemus. Miſericors Deus vtrumque ad medelam animarum noſtrarum ſanctificare dignetur.

** Diptycha etiamnum Lindano viſa in Byſſchagia Hiſpaniæ, quæ a ſinu nomen habet Germanicũ, olim Aſturia.*

Quod in Græco exemplari noſtro legitur ἄῤμα, proculdubio eſt ſcribæ lapſus, turpiſque menda quales non paucæ occurrũt in nouitijs ſcribarum ætatis noſtræ apographis & deſcriptis. Græci enim ſtudioſi, lucro & quæſtui nõ parum dediti, paſſim magis τῇ καλογραφίᾳ, quàm ὀρθογραφίᾳ ſtudent, vt & in Italia nobis viri doctiſſimi ſunt cõqueſti. vnde parum ſoliciti de conferendis ad prototypon exemplaribus, emptori obtrudunt libellos malè caſtigatos, & interdum mutilatos. Iſtud huic noſtro exemplari euenire liquet hoc loco, & aliquot ſubſequẽtibus. *Deinde erat precem Propoſitionis ſiue Oblationis Panis & Vini. Domine Deus noſter.* In huius locum Latinus Canon Roman. nunc habet, Suſcipe ſancta Trinitas: quæ ſola ex alijs nũc legitur, cùm olim varia ſolerẽt recitari, quæ Græcis magis videntur reſpondere Sed hæc, vt diximus, priuatæ fuerint pietatis. Ideóque pro loco & tẽpore variè à varijs adhibita.

Græcum exẽplar Lindani non eſt caſtigatum.

Tres facit Pœnitentias. Videtur accipiendum de tribus in Pag. 15.

in terram geniculationibus, quæ piæ reuerentiæ causa in Dei cultum & religiosam venerationem fiebant, vt & in Liturgia diui Chrysostomi non semel occurrit. Latinis appellantur Prostrationes, veniæ, &c. Quòd sacerdos suæ sibi conscius fragilitatis, lapsuum & indignitatis, animo non minus quàm humili corpore sibi à clementissimo Patre veniam postulat, ac pro reatuum culpa sibi merita

Pag. 16. deprecatur supplicia. *Sursum corda.* Initium est Præfationis Sacerdotalis ad sacram Actionem, siue cælestem diuinorum mysteriorum consecrationem, qua mentes auditorum à terrenis ad diuina cælestiáque meditanda excitãtur. Quod apud Græcos legitur, [*Populus.* Habemus ad Dominum,] Apostolicæ antiquitatis nota est. Sic enim olim tota respondebat Ecclesia: apud posteriores, Clerus & populus, sicuti & in hunc vsque diẽ apud Mediolanenses audire est illũ Threnum, Kyrie eleison) vnà cũ Clero etiam pias clara voce ingeminare matronas. Postea verò non sine causa soli Clero hoc respondendi officium est commissum, quod nunc passim solis relinquitur cantoribus aliquot, ita omnibus paulatim in deterius degenerãtibus. *Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Hoc Trishagion Latinis & Græcis delibatũ est, partim ex Angelica illa D. Esaiæ visione, partim ex Mosaica diuorũ festorũ celebratione.

Pag. 20. *Hic commemorat Dormientes.* Quæ hîc oriatur mẽdæ suspicio, quòd non diserta fiat piorum in fine defunctorũ fratrum memoria, vide cap. Apocal. 2. vbi diffusè hanc rem discussimus. Quod post absolutam Christiani sacrificij actionem, modò Latine legimus Euangeliũ D. Iohannis Apostoli, aut aliud subinde, quando in Dominicam solẽne incidit festum, non est à nouitiis excogitatum. Inuenimus in antiquissimis Græcorum Liturgiæ formulis post ἀπολυτικὸν, quod nos dimissoriũ dicamus, à missione populi, siue à dimittendo, post peractum sacrificium populo, pios Patres legisse quædam quæ appellant, ὀπισθιον, quasi dicas electionẽ quæ pòst est recitanda, alij reddendũ contendunt vaticinium, quòd olim aliqua legebatur Prophetia post absolutum Christianum sacrificiũ, ad pios populi discessuri animos in fide constabiliẽdos, sed quod postremò recitabatur.

FINIS.